

Vlado Puljiz, Josip Tica i Davorko Vidović (ur.)

Migracije i razvoj Hrvatske: podloga za hrvatsku migracijsku strategiju

Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2014.

Predrag Bejaković

Hrvatska gospodarska komora (HGK) krajem 2014. objavila je hvalevrijednu publikaciju veće skupine autora pod nazivom *Migracije i razvoj Hrvatske: podloga za hrvatsku migracijsku strategiju*. U stvaranju knjige sudjelovali su hrvatski stručnjaci iz demografije, makroekonomije, sociologije i socijalne geografije koji žele upozoriti na važnost demografskih kretanja, migracija i presudno značenje ljudskog kapitala. Ovo izdanje posebno je važno jer je u Hrvatskoj tek manji broj interdisciplinarnih studija posvećen značenju, utjecaju i čimbenicima migracija. Knjiga bi trebala pridonijeti unapređenju znanja svih dionika u Hrvatskoj o tome da moraju pozornost usmjeriti na temu sustavne migracijske politike, koja zasad ne postoji, i na važnost izrade migracijske strategije.

U razmjerno kratkom prikazu ovoga štiva dosta je teško odabrati najvažnije poruke koje govore o tako važnoj temi kao što su migracije. Luka Burilović u ime HGK-a naglašava kako su demografska kretanja u Hrvatskoj istodobno i prepreka i prilika za daljnji gospodarski razvoj zemlje. Imajući na umu važnost ljudskih resursa kao odrednice gospodarskog razvoja, sigurno ne bi bilo dobro prepustiti ih stihiji.

Davorko Vidović pojašnjava kako je ova knjiga zamišljena kao znanstveno-stručna podloga i prilog izradi i provedbi migracijske strategije. Ujedno ističe zabrinutost za buduća kretanja stanovništva Hrvatske te postavlja pitanje hoće li useljenici ugrožavati ili obogaćivati kulturni identitet zemlje. Također napominje kako prilozi pojedinih autora osim tumačenja važnih izazova u različitim područjima navode i posljedice propuštanja aktivnosti i/ili ostavljanja potpune spontanosti migracijskih tokova.

Predrag Bejaković, znanstveni savjetnik u Institutu za javne financije u Zagrebu. E-pošta: predrag.bejakovic@ijf.hr

Andjelko Akrap proučava promjene broja i prostornog razmještaja stanovništva Hrvatske i županija od 1961. do 2011. godine. Upozorava kako je za određivanje ukupnog gospodarskog i društvenog razvoja presudno poznavati i pratiti broj, dinamiku te prostorni razmještaj stanovništva. U Hrvatskoj je demografska politika oduvijek bila ponešto zapostavljena, a gospodarski razvoj nakon Drugoga svjetskog rata dodatno je pojačao neravnomjerni prostorni razmještaj stanovništva. Na izrazito brojne migracije iz ruralnih područja u gradove utjecali su mnogi čimbenici, među kojima su važni kolektivizacija poljoprivrednih zemljišta, određivanje zemljišnog maksimuma, ograničenja ulaganja u poljoprivredu i nepovoljan socioekonomski položaj seljaka. Time su stvorene pretpostavke za smanjenje broja stanovništva i pojačano pražnjenje mnogih dijelova Hrvatske. Nakon dvadesetak godina uslijedili su masovni odlasci na privremeni rad u inozemstvo, što je također negativno djelovalo na ukupan broj i strukturu stanovništva te njegov raspored. U Hrvatskoj su se u prilično kratkom razdoblju dogodile mnoge ekonomske i demografske promjene koje su imale dugoročne nepovoljne posljedice. To je ponajprije negativni prirodni prirast. Tako broj živorođenih neznatno nadmašuje broj umrlih samo u Splitsko-dalmatinskoj i Međimurskoj županiji te u Gradu Zagrebu, dok sve ostale županije imaju dugogodišnje prirodno smanjenje. Analizom demografskih kretanja u promatranih 50 godina Akrap vrlo uspješno tumači uzroke, povijest i posljedice demografskog pražnjenja velikog prostora u Hrvatskoj te zaključuje kako je to u najvećoj mjeri posljedica izostanka gospodarskog rasta te nepostojanja ili neprovođenja politike ujednačenog regionalnog razvoja.

Josip Tica razmatra ključne razvojne ciljeve koje je Hrvatska usvojila u strateškim dokumentima i/ili preuzela prilikom pregovaranja o ulasku u EU, te ih tumači s obzirom na demografska kretanja. Ističe kako je od ukupno 11 razvojnih dokumenata (od 159 usvojenih) koji zadovoljavaju nužne tehničke uvjete provedivosti, njih osam nastalo nakon 2003. i u najvećoj su mjeri povezani s preuzetim međunarodnim obvezama. S obzirom na ciljeve zadane u Lisabonskoj strategiji, za Hrvatsku su posebno zabrinjavajuće vrlo niske stope aktivnosti i zaposlenosti (najniže iza Grčke u EU-u), tako da će njihovo povećanje zahtijevati izuzetno veliku pozornost cjelokupnog društva, a pogotovo donositelja političkih odluka. Nizak udio zaposlenih u stanovništvu radno sposobne dobi utječe i na probleme povezane s financiranjem mirovinskog sustava međugeneracijske solidarnosti, koji su pojačani raširenim prijevremenim umirovljenjem. Ova analiza potvrđuje kako demografski potencijal tržišta rada u uvjetima dosadašnje prakse prijevremenih umirovljenja predstavlja jedan od najvažnijih uzročnika vrlo teške ostvarivosti zacrtanih politika tržišta rada, ali i postizanja dugoročne fiskalne održivosti javnih financija. Moguća rješenja svakako leže u reformama tržišta rada, mirovinskog sustava i odgovarajućem sustavu migracija.

Vladimir Čavrak proučava emigraciju mladih visokoobrazovanih osoba te ističe kako emigracija obrazovane radne snage ne mora nužno imati negativne učinke za zemlju emigracije. Pozitivni povratni učinci očituju se, među ostalim, u novčanim doznakama koje su obično značajna pomoć dijelu obitelji koji ne migrira, povratku nakon usvajanja dodatnih znanja i vještina,

mogućnosti stvaranja poslovnih i trgovačkih mreža, a mogu čak utjecati na kvalitetu vladanja i smanjenje korupcije. Nacionalne migracijske politike moraju se osloboditi brojnih zabluda i nerealnih očekivanja od poduzimanja klasičnih mjera ograničavanja emigracije ili imigracije. U suvremenom globalnom svijetu, koji u najvećoj mjeri obilježava slobodno kretanje rada i kapitala, migracijska politika može biti uspješna samo ako je dio nacionalne razvojne strategije i politike. Iako prema službenoj statistici broj iseljenika iz Hrvatske još uvijek nije kritičan, ima razloga za zabrinutost u pogledu strukture iseljenika zbog sve većeg udjela mladih i visokoobrazovanih koji sve češće trajno napuštaju Hrvatsku. Zbog suženih mogućnosti zapošljavanja i gospodarske krize mladi ljudi gube povjerenje u mogućnost poboljšavanja stanja, pa rješenje svojih životnih problema i očekivanja traže u inozemstvu. Zbog toga bi se u Hrvatskoj odljev visokoobrazovanih mladih osoba trebao smatrati ozbiljnim problemom kojem je izloženo naše malo i otvoreno gospodarstvo, pa autor iznosi više bitnih zaključaka i preporuka. Posebice ističe kako se odgovarajućom strategijom i politikama mogući nepovoljni trendovi mogu zaustaviti, pa čak i preokrenuti tako da ostvare neto korist za Hrvatsku. Dosadašnji pokušaji donošenja strategije migracijske politike u Republici Hrvatskoj bili su usmjereni na tehničke aspekte određivanja imigracije, poput politika useljavanja, dobivanja azila i/ili radne dozvole, dok nova strategija mora obuhvatiti i aspekt emigracije te odrednice zadržavanja i privlačenja talenata i visokoobrazovane radne snage.

Alka Obadić svoj je prilog posvetila posljedicama ekonomske krize na tržišta rada i mobilnost radne snage u EU-u i Hrvatskoj. Autorica izlaže novija kretanja u odabranim zemljama EU-a koja su nastala zbog financijske krize u svijetu te djelovanje krize na potražnju za radom i zaposlenost. Kriza je posebno pogodila mlade i starije osobe, a nepovoljno stanje na tržištu rada može kod mladih dovesti do odgađanja ulaska na tržište rada, dok kod starijih osoba uzrokuje povlačenje s tržišta rada i umirovljenje. Agregatni podaci za EU-27 pokazuju kako je ekonomska kriza u razvijenim gospodarstvima imala najveći utjecaj na smanjivanje zaposlenosti u industrijskom sektoru i građevinarstvu. Obadić naglašava kako je tijekom ekonomske krize zabilježen značajan pad migracija u EU te se njihov opseg povećao tek 2013. godine. Uslijed gospodarske krize više je zemalja provodilo poticaje useljenicima da se vrate u svoju domovinu, najčešće povećavanjem financijske pomoći za povratak migranata, dok su neke postrožile ulazak građanima iz zemalja koje nisu članice EU-a. Ispitani povratnici u nekoliko obuhvaćenih zemalja navode kako im je emigracija pomogla u razvoju oslanjanja na vlastite snage i osjećaju nezavisnosti te radu u multikulturalnom okruženju. Na primjer, u Latviji povratnici pokazuju veću sklonost samozapošljavanju, dok u Poljskoj povratnici smatraju kako je iskustvo mobilnosti bilo važan korak naprijed u njihovom osobnom razvoju, što poslodavci vide uvijek kao prednost. Vrijednost mobilnosti vjerojatno je viša u slučaju visokoobrazovanih migranata koji mogu raditi na naprednoj opremi, naučiti nove tehnologije, steći specijalizirano znanje i dr. Okončanjem ekonomske krize očekuje se i ponovni porast potražnje za stranim radnicima, pa neke zemlje ublažuju mjere svoje migracijske politike te povećavaju kvote za pojedine kategorije radnika.

O teoriji međunarodnih migracija piše Milan Mesić te naglašava kako je imigracija postala jedan od ključnih problema razvijenih zemalja, pri čemu veće zabrane i zapreke za legalne ulaske imigranata dovode do porasta broja ilegalno useljenih osoba. Dodatni poticaj na iseljavanje sve je veći jaz između bogatih i siromašnih država, tako da svijet danas u velikoj mjeri obilježava doba migracija. Zbog svoje važnosti migracije se moraju izučavati interdisciplinarno, pri čemu su neke discipline – posebice sociologija, geografija, demografija, antropologija i ekonomija – neposredno zainteresirane za razmatranje migracija, a druge tek posredno i djelomično. Gotovo je nemoguće zamisliti teoriju koja bi pokušala obuhvatiti baš sve vrste i oblike migracija, a u posljednje vrijeme posebna je pozornost usmjerena na teorije međunarodnih migracija. One se ponajviše bave s dvije temeljne skupine pitanja. Prvo, zašto se migracije događaju i kako se mijenjaju tijekom vremena? Drugo, što se događa useljenicima u zemljama primitka i koje su društvene, ekonomske i političke posljedice njihova dolaska? Migracije su posebno važne u uvjetima starenja stanovništva te gotovo sav populacijski rast u svijetu otpada na društva u razvoju. U zemljama primitka migranata povećava se udio rasta stanovništva koji se pripisuje useljavanju, i to od jedne osmine do dvije trećine, u Europi do tri četvrtine. Mesić daje koristan pregled tradicionalne i strukturalno-konfliktne teorije migracija, a u globalizacijskom pristupu migracija podsjeća kako danas mnogi migranti već u prvom naraštaju uspijevaju uspostaviti tehnološke veze između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju. Suvremeno gospodarstvo obilježava povećana prostorna pokretljivost u svjetskim razmjerima. Mesić ističe kako sve intenzivnija internacionalizacija stvara mostove među zemljama, izvorno zamišljene za tokove kapitala, ali se na kraju njima služe migranti. Migracije su ugrađene u šire socijalne, ekonomske i političke procese, i zato su sastavni dio globalizacije. Mada se pojedincima migracija nadaje kao posljedica osobne odluke, opcija migracija sama je socijalno proizvedena.

Silva Mežnarić razmatra nove analitičke elemente u proučavanju migracija. Hrvatska je tradicionalno zemlja iseljavanja, a kao nova članica EU-a mora u potpunosti poštivati specifična pravila tržišta rada EU-a, za što nije posve spremna jer je razdoblje pripreme bilo razmjerno kratko. Razdoblje predpristupnog učenja i pregovora nije moglo dovoljno pripremiti Hrvatsku za definiranje slobodnog protoka radne snage iz dva razloga. Prvo, Hrvatska dosada nije izradila temelje migracijske politike (osim policijskog nadzora) i drugo, tijekom pregovaranja o regulacijama tržišta radne snage Hrvatska je propustila priliku da prođe kroz proces učenja. Trebalo je tada dobro proučiti tuđa i vlastita iskustva, tradiciju i mreže te suverenost u određivanju migracija. Autorica podsjeća kako se povećano iseljavanje iz Hrvatske može očekivati kod visokoobrazovanih mlađih stručnjaka kao poželjnog imigrantskog profila na koji se ne odnosi prijelazni režim useljavanja u pojedinim zemljama EU-a te kod srednje obrazovanih u okviru predviđenih kvota u EU-u. Što se doseljavanja u Hrvatsku tiče, na temelju iskustava novih zemalja članica može se očekivati kako će ono u Hrvatskoj biti prilično ograničeno zbog rigidnih uvjeta tržišta rada. Autorica ističe često mitologiziranje masovne emigracije iz Hrvatske u medijima i javnosti, kao na primjer odlazak velikog broja liječnika i

medicinskih sestara, pri čemu se zaboravljaju strogi selektivni kriteriji koje zapadnoeuropske zemlje primjenjuju prilikom zapošljavanja tih kadrova. Sadašnja interna mobilnost radne snage u Hrvatskoj je niska, ali se može očekivati njezino povećanje zbog veće emigracije mladih i žena. Mežnarić zaključno pojašnjava kako slobodna mobilnost građana Hrvatske u EU-u na dulji rok neće značajno smanjiti nezaposlenost. Kratkoročno će Hrvatska gubiti ljudski kapital, posebice visokoobrazovane i mlade, što bi dugoročno moglo dovesti do gubitka socijalnog kapitala. Konačno, potrebno je razviti moguće scenarije suočavanja s imigracijama iz sredozemnih i srednjeazijskih regija, uz izvjesnost pojačanih imigracija iz bivših jugoslavenskih zemalja.

O povijesnom i suvremenom kontekstu unutarnjih i vanjskih migracija u Hrvatskoj pišu Drago Župarić-Iljić i Mario Bara. Autori podsjećaju kako je Hrvatska zbog povoljnih zemljopisnih, klimatskih, prometnih i drugih obilježja od davnina bila privlačan prostor za naseljavanje, što je imalo za posljedicu dinamičan demografski razvoj. Stoga je stanovništvo Hrvatske tijekom povijesti bilo izrazito heterogeno, a udio pojedinih naroda i pripadnika vjerskih zajednica mijenjao se ovisno o migracijskim tokovima. Zbog političko-teritorijalnih i društvenih promjena nakon raspada Habsburške Monarhije iz Hrvatske se u svoje matične države iseljavaju pripadnici raznih naroda, poput Nijemaca, Mađara, Čeha i drugih. Novi veći val nedobrovoljnih migracija odvijao se tijekom i nakon Drugoga svjetskog rata, kada se prvo na ekspropirane posjede Židova i Srba naseljavalo stanovništvo iz Bosne i Hercegovine. Hrvatsku je nakon tog rata napustilo četvrt milijuna osoba, ponajviše pripadnika poraženih vojski, ali i članova njemačke i drugih manjina te značajan broj političkih protivnika novih vlasti. Ukupno je od sredine 19. do početka 21. stoljeća iz Hrvatske iseljeno oko 1,36 milijuna stanovnika, od kojih se tek manji dio vratio završetkom ratnog razdoblja. U ovom tisućljeću Hrvatska bilježi pozitivni migracijski saldo od približno 63 tisuće osoba, koji je razlika između 171 tisuće doseljenih i 108 tisuća odseljenih iz Hrvatske. U pogledu budućih migracija Župarić-Iljić i Bara navode kako se zbog potreba za jeftinom i fleksibilnom radnom snagom i nadalje može očekivati useljavanje u Hrvatsku stanovnika iz zemalja u regiji s kojima je Hrvatska tijekom novije povijesti bila u državnoj zajednici, ali također i drugih zemalja.

Sunčanica Skupnjak-Kapić piše o svjetskim i europskim migracijskim trendovima. U proteklom razdoblju pored tradicionalnih migracija u smjeru jug-sjever i nadalje su prisutna značajna kretanja između zemalja u razvoju, a javljaju se i značajniji migracijski odljevi iz tradicionalnih imigracijskih zemalja. Autorica upozorava na veliku složenost i raznolikost migracija koje obilježavaju brojni izazovi i kontroverze na globalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. U svijetu se javlja stalni rast migracija, ali se očituju i promjene smjerova kretanja, intenziteta, strukture i trajanja migracija. Migracijski tokovi prema razvijenim zemljama bili su razmjerno kratkotrajno usporeni tijekom i neposredno nakon financijske i gospodarske krize u svijetu, ali nije bilo većih obrata u migracijskim obrascima. Zbog starenja stanovništva i smanjenja broja radno sposobnog stanovništva u razvijenim se zemljama može očekivati zadržavanje i povećanje useljavanja u razvijene postindustrijske zemlje. Važna promjena u međunarodnim migracijama odnosi se i na pojačano

usmjerenje prema brzorastućim gospodarstvima Azije, Južne Amerike i Afrike, koje postaju nove destinacije emigranata. Pored tradicionalnih imigracijskih zemalja poput Australije, Kanade, Novog Zelanda, SAD-a i zemalja članica EU-a, javljaju se nove zemlje destinacije kao što su Katar, Ujedinjeni Arapski Emirati, Kuvajt, Jordan, Singapur i Saudijska Arabija. Migracijska kretanja više se ne odvijaju samo iz jedne zemlje u drugu, nego postaju cirkularna i višesmjerna, uključujući povratke u zemlju podrijetla i ponovne pokrete u druge odredišne zemlje. Od početka svjetske krize prisutna su brojna predviđanja o potencijalnom učinku gospodarske krize i kasnijeg oporavka na migracije. Predviđanja su uključivala oštar pad migracijskih tokova i povećane povratne migracije uslijed viših stopa nezaposlenosti migranata, ali raspoloživi podatci pokazuju da su se predviđanja o obrascima i opsegu migracijskih tokova pokazala netočnima. Skupnjak-Kapić zaključuje kako pažljivo vođena i upravljana politika migracija može biti snažni pokretač gospodarskog rasta i inovacija, a u zemljama podrijetla može omogućiti smanjenje nezaposlenosti i siromaštva te potaknuti gospodarski razvoj.

Vlado Puljiz proučava migracije i imigracijsku politiku u Europi. Imigracijska politika odnosi se na nadzor granica, određivanje dolaska i odlaska stranih državljana te niz mjera integracije imigranata u zemljama dolaska. Imigracijska je politika složena, višedimenzionalna i obuhvaća područja sigurnosti, tržišta rada, socijalne zaštite, obrazovanja i političkog sudjelovanja. Prije ekonomske krize došlo je do brzog porasta broja imigranata u rubnim zemljama članicama EU-a, Španjolskoj, Italiji, Finskoj i Irskoj, dok je znatno sporiji rast zabilježen u tradicionalnim imigracijskim zemljama kao što su Njemačka, Francuska, Ujedinjeno Kraljevstvo i Švedska. U zemljama imigracije strana radna snaga stvara dodatni nacionalni dohodak, ali uzrokuje i socijalne probleme te stvara financijske izdatke, povezane s troškovima stanovanja, smještaja, socijalne zaštite, obrazovanja i odgoja djece. Puljiz podrobnije izlaže o integracijskim politikama u najvažnijim europskim imigracijskim zemljama: Njemačkoj, Francuskoj, Italiji, Velikoj Britaniji i nordijskim zemljama, a pozornost posvećuje i imigracijskoj politici Europske unije. Svaka od navedenih zemalja ima svoje posebnosti, a za Hrvatsku je posebno značajna Njemačka koja ima tri dominantna trenda u integraciji imigranata u njemačko društvo. Prvi se odnosi na etničko razlikovanje, prema kojem su Nijemci pristigli iz drugih zemalja imali prednost. Drugo, integracija sredinom prošlog stoljeća određena je potrebama tržišta rada, a sama zaposlenost utjecala je na socijalni status imigranata i njihove djece. Treći bitan čimbenik integracije odnosi se na kompetenciju imigranata. U cjelini, socijalna integracija imigranata iz zemalja izvan EU-a postaje sve više polje djelovanje tijela Unije, a sigurnosni razlozi povezuju se s procesom socijalnog uključivanja imigranata.

Prilog Snježane Gregurović posvećen je utjecaju eurointegracijskih procesa na migracije i mogućoj pouci za Hrvatsku. U radu se prikazuju najvažnija obilježja migracijskih tokova u četiri južnoeuropske i četiri srednjoistočnoeuropske zemlje u kontekstu eurointegracija. Iznose se razlozi koji su utjecali na to da donedavno emigracijske zemlje postanu odredišta dolaska useljenika. Promjena migracijskog obrasca, odnosno

stalno povećavanje useljavanja stranih državljana uz stagniranje i postupno smanjivanje iseljavanja domaćeg stanovništva u južnoeuropskim zemljama usko je povezano s gospodarskim rastom zabilježenim nakon pridruživanja tih zemalja Europskoj zajednici odnosno Europskoj uniji. Važno je istaknuti kako državne vlasti u tranzicijskim zemljama nisu posvećivale veliku pozornost i zanimanje migracijskim procesima, a o njima se tek uzgredno raspravljalo u radničkim sindikatima i medijima. U postupku pristupanja EU-u usklađivanje migracijskih politika tih zemalja sa zajedničkom politikom EU-a većinom je izgledalo kao nametanje institucionalnog okvira koji je bio neusklađen s postojećom migracijskom stvarnošću. Što se migracija u Hrvatsku tiče, autorica smatra kako bi one našim članstvom u EU-u mogle poprimiti novi obujam i značaj s obzirom na regionalno, ali i šire okruženje. Migracijska politika suvremenih država mora, među ostalim, uzeti u obzir kretanja na svjetskim tržištima, podrijetlo vlastitih migrantskih populacija, njihove društvene veze u zemljama imigracije, kulturni i etnički sastav vlastitog stanovništva te odnose s drugim državama i nadnacionalnim institucijama.

Saša Božić u prilogu *Hrvatska migracijska politika: od skice prema strategiji* naglašava kako je migracijska politika više od zamišljenog određivanja kretanja ljudi preko granica, useljavanja, naseljavanja i iseljavanja, kao i udovoljavanja zahtjeva tržišta radne snage. To je temeljni oblik izražavanja nacije-države i jedan od najvažnijih dokumenata kojima se određuje tko može, a tko ne može biti član i punopravni građanin, koja znanja mora posjedovati, tko i na koji način može prelaziti granice i koliko se može zadržavati na teritoriju nacije-države. Božić ističe kako su zakoni EU-a i njezinih članica poslužili kao temeljni obrazac za hrvatske zakone i migracijsku politiku. Tako hrvatski dokumenti koji se odnose na određivanje kretanja, boravka i naturalizacije stranaca izgledaju kao da su preuzeti iz migracijske politike zemalja Srednje Europe koje obilježava useljavanje stranaca, a ne kao model prilagođen hrvatskim uvjetima i potrebama. Zanimljivo je razmišljanje o tome kako Hrvatska treba izgledati za deset ili dvadeset godina, kao i bilo kakvog plana da se taj cilj postigne, prati i zapostavljanje traženja odgovora na pitanje kako usvojiti razvojnu migracijsku politiku. Božić vjeruje kako je stvaranje opće gospodarske i društvene strategije preduvjet i za stvaranje funkcionalne strategije za migracijsku politiku.

Zaključno, potrebno je podsjetiti kako Hrvatska nema scenarij za zaustavljanje nepovoljnih demografskih trendova ni odgovarajuću migracijsku politiku, kao ni scenarij za suočavanje s njihovim sve izraženijim učincima. Migracijska politika kao dio ukupnog određivanja demografskog razvoja važna je sastavnica dugoročne politike gospodarskog razvoja, a zanemarivanje migracijskih i demografskih čimbenika u politici društvenog razvoja teško se može opravdati. Migracijski i demografski trendovi neraskidiva su sastavnica općeg razvoja kroz dugo razdoblje i stoga oni odražavaju ukupni razvoj na razini države i u prostoru. Multidisciplinarna i složena priroda migracija zahtijeva primjenu cjelovitog i koordiniranog pristupa upravljanju migracijama kao osnovnog preduvjeta ostvarivanja učinkovite migracijske politike.

Integracija imigranata postaje važan čimbenik sigurnosne politike, koja je sastavni dio ukupne razvojne strategije. Nužno

je da se u cilju prihvaćanja i jačanja politike socijalne kohezije razvoj nacionalne migracijske politike oblikuje i provodi u suradnji sa svim važnim dionicima, uključujući privatni sektor, nevladine organizacije i ostale članove civilnog društva. U Hrvatskoj starenje stanovništva i smanjenje kontingenta radno sposobnog stanovništva izazivaju dugoročne negativne učinke na gospodarski razvoj. Stoga je nužno promišljati o dugoročno usmjerenom useljeničkoj politici, a najvažnije je pitanje što Hrvatska može naučiti iz iskustava južnoeuropskih i srednjostočnoeuropskih zemalja kada je riječ o donošenju migracijske politike te njezinu usklađivanju s migracijskom politikom EU-a.

Iako je Hrvatska povijesno gledajući emigracijska zemlja, pristupanjem EU-u mogla bi postati i zemlja prijema. Većina novijih imigracijskih zemalja dočekala je povećani priljev imigranata prilično nespremno te je u hodu rješavala probleme njihova

ulaska, boravka i zapošljavanja. Posebno je važno kako regulirati integraciju imigranata. Pritom, za donošenje kvalitetnih i programski usmjerenih migracijskih politika nužno je poznavanje stavova domaćeg stanovništva o mogućem dolasku imigranata. Migracijske tokove nemoguće je predvidjeti jer se radi o složenim i promjenjivim društvenim fenomenima na koje osim društvenih utječu i mnogobrojni okolišni čimbenici. Čak i kada bi Hrvatska imala (što zasad nije slučaj) sustavnu migracijsku politiku s jasno definiranim ciljevima, ograničenjima i preferencijama, vrlo je nezahvalno prognozirati migracijske tokove. Međutim, potrebno je ipak donekle bolje kvantificirati i pratiti stupanj nesigurnosti i varijabilnosti migracijskih procesa te o tome redovito izvještavati donositelje odluka i ukupno društvo. U razjašnjavanju složenosti migracijskih tokova ova knjiga može biti od velikog značenja i koristi. ■